

aspekt

3. wos. sg. preter. (imperfekt abo aorist):			<u>transgresiw:</u>		
<i>ip.</i>	/	<i>p.</i>	<i>ip.</i>	/	<i>p.</i>
wón pisaše	/	wón napisa ∅	pisajo	/	napisawši
wón wuknješe	/	wón nawukny ∅	wuknjo	/	nawuknywši
wón činješe	/	wón dočini ∅	činjo	/	dočiniwši
wón kopaše	/	wón kopny ∅	kopajo	/	kopnywši

- , / dźěli werby wšelakeho aspektu (pisać *ip.* → napisać *p.*)
 // dźěli werby wšelakeho aspektu + charakteru = woznama (walić *p.* // waleć *ip.*)
 ↓ → dźěli nowo wotwodženy samostatny werb wot wuchadneho werba
 - dźěli werby samsneho aspektu (njesć *ip.* - nosyć *ip.*, sedžeć *ip.* - sydać *ip.*)
 || kónc prefigowanja / sufigowanja
 -, + - **rozdźěl** = bjez wotpowědnego rozdźěla, + **rozdźěl** = z wotpowědnym rozdźělom

- 1.0. Jednore werby** (bjez prefiksow vs. z džensnišeho wida bjez prefiksow) wustupuja jako
A) jednotliwe werby (pisać, spać, bić, wuknyć, hotować so, słyšeć, tčeć, warić, pjec)
B) poriki (sadzić//sadžeć, padnyć//padać, skočić//skakać, wjeźć-wozyć, sedžeć-sydać)

A) Jednore jednotliwe werby

- 2.0. Jednore jednotliwe werby su zwjetša imperfektiwne:** (hlejće pak pod 6.1 do 6.3.)

bić, hrać, syc, pjec, słyšeć, dyrbyeć, tčeć, kedźbować, prašeć so, smjeć so, kublać, tamać
 wuknyć, kradnyć, lahnyć, wjadnyć, wjaznyć, blědnyć, žołtnyć, palić, ličić, sonić, budzić
 ↓

ale spomjatkujće sej:

Jednore werby na *-nyć* a *-ić* a někotre dalše su **perfektiwne**, jeli w tajkich **porikach** wustupuja (hlejće tež pod 7.0.):

↓
 stajić (stajeć *ip.*), walić (waleć *ip.*), kupić (kupować *ip.*), padnyć (padać *ip.*), kopnyć (kopać *ip.*), stanyć (stawać *ip.*), skočić (skakać *ip.*), storčić (storkać *ip.*), dać (dawać *ip.*)
ale: ćahnyć *ip.* - ćahać *ip.* (hlejće pod 7.0.1.)

- 3.0. Jednore jednotliwe werby + prefiks su perfektiwne**

(wšojedne, hač je wuchadny jednorý werb perfektiwny abo imperfektiwny):

zabić p., přehrać, posyc, wupjec, zasłyšeć, nawuknyć, zwjadnyć, spalić, wubudzić
(wuwzaća pod 6.2. a 6.3.)

- 3.1. Při tym móže prefiks tón zakladny werb pak jenož po woznamje kwalifikować**
 (dźelać → dodźelać ||, spać → pospać ||, čitać → načitać so ||, kopic → nakopic ||),

pak modifikować, tak zo nowy, samostatny werb nastanje

(činic ↓ → začinić →, pisać ↓ → wotpisać →, leć ↓ → wuleć →, bić ↓ → zabić →)

4.0. Přež **modifikaciu** nastate prefigowane **perfektiwne nowe** werby (a jenož tute !) ho-
dža so zaso **ze sufiksami -wa-, -owa-, -a/e-** dale na **imperfektiwny** werb přeměnić:

začinić *p.* → začinjeć *ip.*, rozsudzić → rozsudźec *ip.*, wotpisać → wotpisować *ip.*,
wotkazać → wotkazować *ip.*, zabić → zabiwać *ip.*, přehrać → přehrawać *ip.*

5.0. Mnohe z tutech **imperfektiwnych** werby **z prefiksom a sufiksom** můžemy přež dalši
prefiks z-, ze-, s- zaso na **perfektiwny werb** (tak mj. **distributiwny**) přeměnić:

(činić → začinić →) začinjeć *ip.* → zezačinjeć *p.*, wotpisować *ip.* → zwotpisować *p.*,
zabiwać *ip.* → zeza-biwać *p.*, wupisować *ip.* → zwupisować *p.*, wopłokować *ip.* →
zwopłokować *p.*, wurywać *ip.* → zwurywać *p.*, přeliwać *ip.* → spřeliwać *p.* ||

↓

potajkim:

kwalifikacija (→ wašnje čina):

činić *ip.* → dočinić, sčinić *p.* || } **perfektivatantum !!!**
ryć *ip.* → doryć, zryć, naryć *p.* || }

modifikacija (↓→ nowy werb):

činić *ip.*
↓ → začinić *p.* → začinjeć *ip.* → zezačinjeć *p.* ||

ryć *ip.*
↓ → wuryć *p.* → wurywać *ip.* → zwurywać *p.* ||

1. model A (pisać)

<i>x x x</i>	<i>ip. jednory werb</i> ▶	<i>p. kwalif. werb</i>	<i>x x x</i>	<i>x x x</i>
		▶ <i>p. modif. werb</i>	▶ <i>ip. modif. werb</i>	▶ <i>p. distr. werb</i>

<i>ip.</i>	→	<i>p.</i>	→	<i>ip.</i>	→	<i>p. distr.</i>
pisać <i>ip.</i>	→	napisać, dopisać, spisać <i>p.</i>				
↓						
↓	→	→	→	wotpisać <i>p.</i>	→	wotpisować <i>ip.</i> → zwotpisować <i>p.</i>
↓						
↓	→	→	→	wupisać <i>p.</i>	→	wupisować <i>ip.</i> → zwupisować <i>p.</i>

6.1. perfektiwne werby

namakać, nadeńć, trjechić (*do čeho*), morić, wotbyć, zarunać, přewinyć, twochnyć, wusnyć, załožiť (*do čeho*), naćeć (načinać *ip.* ?), podćisnyć sej

dalše **perfektiwne werby z dvěmaj prefiksomaj** su po ličbje wobmjezowane:

přizačinić, přizawrěć, powočinić p.

dopřemyslić, dowotpisać, dopřeložiť, doroztorhać, dozabić, dowotwozyć, ... p.

6.2. imperfektiwne werby (*abo zdžěla dwuaspektowe*)

- to su kalki (mjenje abo bóle dokładne morfematiske "přeložki") němskich werbow -

wupadać (*derje*), potrjechić, zasłužiť, zawidžeć, zaležeć, zadžeržeć so, přisahać, wobdžiwać, wobdžělić so (*wobdželeć so), wobstać (*z čeho; na čim*), přistać (*komu*), wobknježić, wobsedžeć, nastupać (*koho*), přewidžeć, dowidžeć, wobstać (*z čeho*), zastarać (*zastarować), wobstarać (*wobstarować), wobdžělać (*wobdžělować)

6.3. dwuaspektowe werby p. / ip.

poćeć, prajić, wobstać (*na čim*), napadnyć ('*auffallen*'), minyć so (?), dać ('*lassen*')

typ: molować ip. ↓→ **wumolować, wotmolować, přemolować p./ip.**

nakupować, přihotować, wobžarować, přenocować, rozrjadować, zarjadować, wuhotować, wuskutkować, wobkedžbować, wupakować, zapakować, rozžohnować so, ...

B) Jednore porikowe werby

	<i>aspektowy porik</i>	<i>zakładny werbalny charakter (dekurs. vs. njedekurs.)</i>	
7.0.1	<i>p. / ip.</i>	<i>p. // ip.</i>	<i>ip. - ip.</i>
	a) + aspekt. rozdžěl - woznam. rozdžěl	b) + aspekt. rozdžěl + woznam. rozdžěl (semelfakt. // frekwent.)	c) - aspekt. rozdžěl, + woznam. rozdžěl (determ. - indetermin.)
	sadžić / sadžeć	b¹)	hić - chodzić
	walić / waleć	padnyć // padać	běžec - běhać
	pušćić / pušćeć	kaľnyć // kaľać	jěc - jězdzić
	třělić / třěleć	stanyć // stawać	lećeć - lětać
	stajić / stajeć	sunyć // suwać	njesć - nosyć
	...	placnyć // placać	wjezc - wozyć
	dać / dawać	drapnyć // drapać	wjesć - wodzić
	stać so / stawać so	sypnyć // sypać	lězć - lazyć
	darić / darować	zhibnyć // zhibować	hnać,čěrić - honić (<i>tr.</i>)
	kupić / kupować	dótknyć so // dótkać so	hnać,čěrić - honić so,
	slec / slěkać	wrjesnyć // wrjeskać	hanjeć (<i>itr.</i>)
	woblec / woblēkać	prasnýć // praskać	čahnyć - čahać
	zuć / zuwać	popadnyć // (popadować), lójić	∅
	wobuć / wobuwać	ćisnyć // mjetać, (ćiskać)	
	póžrěć / póžerać	...	

přijeć/-jimać,-jimować
 zjeć / zjimać
 pójsnyć / pójšec
 hasnyć / hašec
 powěsnyć / (po)wěšec
 wodžec / wodžewać
 přimnyć / přimać
 wotpočnyć /-čować
 zawrěć / zawěrać
 wotewrić / -wrjeć,-wěrać
 požcić / požčować
 započec / započinać
 zapjec, -p(i)nyć /
 zapinać
 napjec / napinać
 wotmołwić / -wjec
 podeprěć / podpěrać
 zeprěć / zepěrać
 porućić / poručec
 wobalić / wobaleć
 ...

b²)
 skoćić // skakać
 storčić // storkać
 stupić // stupać
 štačić // štaćać
 wzać // brać
 połožiť // kłasc
 dyrić // bić
 Ø

**b³) – asp. rozdžěl,
 + wozn. rozdžěl
 (semelf. - frekwent.)**

sedžec - sydać
 ležec - lěhać
 klečec - klakać
 čahnyć - čahać 'ziehen'
 Ø

7.1. Tež pola tutyh werbow móže prefiks zakładnej werbaj pak po woznamje kwalifikować
 (kopać → skopać ||, běhać → naběhać so ||, skoćić → poskoćić ||, skakać → poskakać ||)
pak modifikować, tak zo nowy, samostatny werb nastanje
 (sadzić ↓ → zasadzić →, padać ↓ → rozpadać →, nosyć ↓ → wotnosyć →).
**Tute tworjenje kwalifikowanych werbow (wašnje čina) resp. modifikowanych
 nowych werbow wotměwa so po sčěhowacymaj mustromaj:**

2. model Ba (sadzić // sadžec)

<i>p. jednory werb</i>	<i>ip. jednory werb</i>	<i>p. kwalif. werb</i>	<i>x x x</i>	<i>p. distr. werb</i>
		<i>p. modif. werb</i>	<i>ip. modif. werb</i>	<i>[p. distr. werb]</i>

a) + aspektowy rozdžěl, – woznamowy rozdžěl

<i>p.</i>	//	<i>ip.</i>	→	<i>p.</i>	→	<i>ip.</i>	→	<i>p. distr.</i>								
sadzić	<i>p.</i>	//	sadžec	<i>ip.</i>	→	posadžec	<i>p.</i>		→	zesadžec	<i>p.</i>					
↓																
↓	→	→	→	→	→	→	→	wotsadžec	<i>p.</i>	→	wotsadžec	<i>ip.</i>	→	[zwotsadžec	<i>p.</i>	
↓																
↓	→	→	→	→	→	→	→	wobsadžec	<i>p.</i>	→	wobsadžec	<i>ip.</i>	→	[zwobsadžec	<i>p.</i>	

3. model Bbcd (padnýc // padać), (wjezc - wozyć), (sedžeć - sydać) (skočić // skakać)

<i>p. jednory verb</i>	<i>ip. jednory verb</i>	▶ <i>p. kvalif. verb</i>	<i>x x x</i>	▶ <i>p. distr. verb</i>
		▶ <i>p. modif. verb</i>	▶ <i>ip. modif. verb</i>	▶ [<i>p. distr. verb</i>]
				▶ <i>p. distr. verb</i>
		▶ <i>p. modif. verb</i>		

b) + aspektowy rozděl, + woznamowy rozděl

<i>p.</i>	//	<i>ip.</i>	→	<i>p.</i>	→	<i>ip.</i>	→	<i>p. distr.</i>	
padnýc <i>p.</i>	//	padać <i>ip.</i>	→	napadać <i>p.</i>			→	spadać <i>p.</i>	
↓		↓							
↓		↓ → → →		wupadać <i>p.</i>	→	wupadować <i>ip.</i>	→	[zwupadować <i>p.</i>]	
↓				↑		↓			
↓						↓ → → → → → → → → →		zwupadać <i>p.</i>	
↓									
↓ → → → → → → → → →								wupadnýc <i>p.</i>	
skočić <i>p.</i>	//	skakać <i>ip.</i>	→	poskočić <i>p.</i>			→	zeskakać <i>p.</i>	
↓		↓		↓					
↓		↓		↓					
↓		↓ → → →		wotskakać <i>p.</i>	→	wotskakować <i>ip.</i>	→	[zwotskakować <i>p.</i>]	
↓				↑		↓			
↓						↓ → → → → → → → → →		zwotskakać <i>p.</i>	
↓ → → → → → → → → →								wotskočić <i>p.</i>	

c) – aspektowy rozděl, + woznamowy rozděl

<i>ip. - ip.</i>	→	<i>p.</i>	→	<i>ip.</i>	→	<i>p. distr.</i>		
wjezc <i>ip.</i> - wozyć <i>ip.</i>	→	přiwjezc *, powozyć <i>p.</i>			→	zwozyć <i>p.</i>		
↓		↓						
↓		↓ → → →		wotwozyć <i>p.</i>	→	wotwożować <i>ip.</i>	→	[zwotwożować <i>p.</i>]
↓				↑		↓		
↓						↓ → → → → → → → → →		zwotwozyć <i>p.</i>
↓ → → → → → → → → →								wotwjezc <i>p.</i>

*** tak tež:** přinć, přiběžec, přileceć, přinjesć, přiwjesć, přilězc, ... *p.* („sem“ ←)

dónć, doběžec, doleceć, donjesć, dowjesć, dolěźć, ... *p.* („tam“ →)

d) – aspektowy rozdźěl, + woznamowy rozdźěl

<i>ip.</i> - <i>ip.</i>	→	<i>p.</i>	→	<i>ip.</i>	→	<i>p. distr.</i>
sedžeć <i>ip.</i> - sydać <i>ip.</i>	→	posedžeć <i>p.</i>				
↓		nasydać so <i>p.</i>				
↓	↓ → → →	wotsydać <i>p.</i>	→	wotsydować <i>ip.</i>	→	[zwotsydować <i>p.</i>]
↓		↑	↓	→ → → → → → → →		zwotsydać <i>p.</i>
↓						
↓	↓ → → → → →	wotsedžeć <i>p.</i>				

Distributiwne perfektiwne werby z prefiksom z-, ze-, s- njetworimy wot jednorych jednotliwych werbow, ale jenož wot **jich *ip.* (!) modifikowanych wotwodženkow:**

pisać *ip.* → || (nic pak: zwotpisać !)
 ↓ → → → → wotpisać *p.* → wotpisować *ip.* → zwotpisować *p.* ||

Distributiwne perfektiwne werby z prefiksom z-, ze-, s- tworimy wot porikowych werbow jenož wot **druheho čłona** a jeho wotwodženkow:

- a) (sadzić *p.*) **sadžeć *ip.*** → zesadžeć *p.* (nic pak: zesadzić !)
 (stajić *p.*) **stajeć *ip.*** → zestajeć *p.* (nic pak: zestajić !)
- b) (kopnyć *p.*) **kopać *ip.*** → skopać *p.* (nic pak: skopnyć !)
 ↓
wukopać *p.* → zwukopać *p.* (nic pak: zwukopnyć !)
 (sypnyć *p.*) **sypać *ip.*** → zesypać *p.* (nic pak: zesypnyć !)
 ↓
rozsypać *p.* → zrozsypać *p.* (nic pak: zrosypnyć !)
 (storčić *p.*) **storkać *ip.*** → zestorkać *p.* (nic pak: zestorčić !)
 ↓
wotstorkać *p.* → zwotstorkać *p.* (nic pak: zwotstorčić !)
 (skočić *p.*) **skakać *ip.*** → zeskakać *p.* (nic pak: zeskočić !)
 ↓
wotskakać *p.* → zwotskakać *p.* (nic pak: zwotskočić !)
- c) (wjeźć *ip.*) **wozyć *ip.*** → zwozyć *p.* (nic pak: zwotwjeźć !)
 ↓
wotwozyć *p.* → zwotwozyć *p.* (nic pak: zwotwjeźć !)
 (njesć *ip.*) **nosyć *ip.*** → znosyć *p.* (nic pak: zwotnjesć !)
 ↓

wotnosyć *p.* → zwotnosyć *p.*

(**nie pak:** zwotnjesć !)

hyncrycharlipsk2006